

ความเห็นในการวินิจฉัยคดีส่วนตน
ของ นายเจริญ ภัคดีธนากุล ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๑๒/๒๕๕๖

เรื่องพิจารณาที่ ๓๙/๒๕๕๕

วันที่ ๔ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๕๖

ประเด็นวินิจฉัย

มติของพรรคเพื่อไทยที่อนุญาตให้นายสธิพร นาคสุข ลาออกจากการเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ลำดับที่ ๘๒ เป็นการขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๕ วรรคสาม มาตรา ๑๐๒ (๙) มาตรา ๑๐๓ มาตรา ๑๐๙ วรรคหนึ่ง (๒) และมาตรา ๒๖๕ หรือไม่

ความเห็น

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๕ วรรคสาม ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๓๓ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า ... สมาชิกจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยคนเห็นว่ามีมติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้นจะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญหรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ดังนั้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยได้

ผู้ร้องอ้างว่า การเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ ผู้ถูกร้องที่ ๑ (พรรคเพื่อไทย) มีมติส่งรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อโดยผู้ถูกร้องที่ ๒ (คณะกรรมการการเลือกตั้ง) ได้ประกาศเมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๔ ปรากฏชื่อนายสธิพร นาคสุข เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของผู้ถูกร้องที่ ๑ ลำดับที่ ๘๒ ทั้งนี้ ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ นายสธิพร นาคสุข ได้มีหนังสือถึงผู้ถูกร้องที่ ๑ ขอลาออกจากรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ เพื่อลงสมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร พร้อมทั้งขออนุญาตใช้ชื่อและภาพเครื่องหมายของผู้ถูกร้องที่ ๑ ในการรณรงค์หาเสียง โดยผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้มีมติอนุญาตให้ลาออก

เมื่อวันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๕ นายองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธรได้ครบวาระการดำรงตำแหน่ง เป็นเหตุให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธรประกาศให้มีการเลือกตั้งนายองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธรในวันที่ ๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ โดยกำหนดระยะเวลาเลือกตั้งระหว่างวันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๕ ถึงวันที่ ๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๕ และประกาศรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งนายองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธรเมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๕ ซึ่งปรากฏชื่อนายสถิรพร นาคสุข เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งหมายเลข ๑ แต่เนื่องจากผู้ร้องเห็นว่า มติอนุญาตของผู้ถูกร้องที่ ๑ เป็นโมฆะ และผู้ถูกร้องที่ ๒ ไม่สามารถมีมติรับนายสถิรพร นาคสุข เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งนายองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธรได้ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๔๕ (๑๓) และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๒ (๙) มาตรา ๑๐๓ วรรคสาม มาตรา ๑๐๙ วรรคหนึ่ง (๒) และมาตรา ๒๖๕

ผู้ถูกร้องที่ ๑ ชี้แจงว่า ไม่เคยมีมติอนุญาตให้นายสถิรพร นาคสุข ลาออกจากการเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ เนื่องจากไม่เคยได้รับหนังสือลาออก และไม่เคยอนุญาตให้ใช้ชื่อและภาพเครื่องหมายของผู้ถูกร้องที่ ๑ ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธรแต่อย่างใด เนื่องจากผู้ถูกร้องที่ ๑ ไม่เคยมีนโยบายในการส่งบุคคลใดลงสมัครรับเลือกตั้งนายองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร นอกจากนี้ ผู้ถูกร้องที่ ๑ เห็นเพิ่มเติมอีกว่า สถานะของการเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีอยู่จนถึงวันประกาศผลการเลือกตั้งเท่านั้น ดังนั้น การที่นายสถิรพร นาคสุข ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของผู้ถูกร้องที่ ๑ ลำดับที่ ๘๒ ได้ใช้สิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งนายองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธรยอมชอบแล้ว เพราะการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงแล้วและคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ประกาศรายชื่อผู้ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครบถ้วนแล้ว เป็นเหตุให้สถานะของการเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งได้สิ้นสุดลงโดยอัตโนมัติ การยื่นหนังสือลาออกจากบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายสถิรพร นาคสุข เป็นเพียงการแสดงเจตนาไม่ต้องการอยู่ในบัญชีรายชื่ออีกต่อไปเท่านั้น

ผู้ถูกร้องที่ ๒ ชี้แจงว่า เมื่อได้พิจารณาหลักฐานอันเป็นหนังสือยื่นต่อหัวหน้าพรรคเพื่อไทยขอลาออกจากรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรคเพื่อไทยแล้ว จึงมีมติว่าให้นายสถิรพร นาคสุข เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งนายองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธรได้

อันเป็นการดำเนินการโดยชอบด้วยกฎหมาย ระเบียบและมติที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดไว้ ต่อมาเมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ ผู้ถูกร้องที่ ๒ จึงได้ประกาศผลการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธรโดยประกาศให้นายสิทธิพร นาคสุข เป็นผู้ได้รับการเลือกตั้ง นอกจากนี้สำหรับข้อห้ามถอนการสมัครรับเลือกตั้ง หรือเปลี่ยนแปลงผู้สมัครรับเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๓ วรรคสาม นั้น จะมีผลใช้บังคับตั้งแต่เมื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองได้รับใบรับใบสมัครรับเลือกตั้งจากเจ้าหน้าที่จนถึงวันที่ผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้ประกาศผลการเลือกตั้ง และกฎหมายก็ได้กำหนดห้ามมิให้บุคคลที่มีชื่ออยู่ในลำดับถัดไปในบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นแต่อย่างใด

บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับข้ออ้างของผู้ร้อง ได้แก่

๑. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๒ บัญญัติว่า “บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ... (๙) เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ...” มาตรา ๑๐๓ วรรคสาม บัญญัติว่า “... เมื่อพรรคการเมืองใดส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งแล้ว พรรคการเมืองนั้นหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองนั้น จะถอนการสมัครรับเลือกตั้งหรือเปลี่ยนแปลงผู้สมัครรับเลือกตั้งมิได้” มาตรา ๑๐๙ บัญญัติว่า “เมื่อตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลงเพราะเหตุอื่นใดนอกจากถึงคราวออกตามอายุของสภาผู้แทนราษฎรหรือเมื่อมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้ ... (๒) ในกรณีที่เป็นตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎร ประกาศให้ผู้มีชื่ออยู่ในลำดับถัดไปในบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองนั้นเลื่อนขึ้นมาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งที่ว่าง โดยต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษาภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ตำแหน่งว่างลง เว้นแต่ไม่มีรายชื่อเหลืออยู่ในบัญชีที่จะเลื่อนขึ้นมาแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อประกอบด้วยสมาชิกเท่าที่มีอยู่ ...” มาตรา ๒๖๕ วรรคหนึ่ง (๑) บัญญัติว่า “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาต้องไม่ดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือข้าราชการส่วนท้องถิ่น”

๒. พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๔๕ บัญญัติว่า “บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ... (๑๓) เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาหรือเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเดียวกันหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ...”

พิเคราะห์บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวแล้วมีประเด็นสำคัญอันควรวินิจฉัยเบื้องต้นตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๓ ว่าจะใช้บังคับแก่ข้อเท็จจริงตามคำร้องของผู้ร้องได้หรือไม่ โดยที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๓ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “พรรคการเมืองที่ส่งสมาชิกเข้าเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใด ต้องส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งให้ครบจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พึงจะมีได้ในเขตเลือกตั้งนั้น และจะส่งเกินจำนวนดังกล่าวมิได้” วรรคสอง บัญญัติว่า “เมื่อพรรคการเมืองใดส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งครบจำนวนตามวรรคหนึ่งแล้ว แม้ภายหลังจะมีจำนวนลดลงจนไม่ครบจำนวน ไม่ว่าด้วยเหตุใด ให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งครบจำนวนแล้ว” แสดงให้เห็นได้ว่า มาตรา ๑๐๓ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง กำหนดหลักเกณฑ์ไว้สำหรับกรณีผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเท่านั้น มิได้มีความมุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อด้วยแต่อย่างใด ทั้งมาตรา ๑๐๓ วรรคสาม จะมีผลบังคับในระหว่างที่ยังมิได้มีการประกาศผลการเลือกตั้งเท่านั้น การถอนตัวจากการสมัครรับเลือกตั้งภายหลังจากการเลือกตั้งได้เสร็จสิ้นไปแล้วย่อมทำได้โดยชอบ เมื่อข้อเท็จจริงตามคำร้องเป็นกรณีการขอลาออกจากบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภายหลังจากที่ผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้ประกาศผลการเลือกตั้งในครั้งนั้นจนเสร็จสิ้นไปแล้ว มิใช่การถอนตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งออกจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต ทั้งยังเป็นกรณียกขอลาออกภายหลังจากที่มีการประกาศผลการเลือกตั้งเสร็จสิ้นไปแล้วด้วย จึงมิใช่กรณีที่อยู่ภายใต้บังคับแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๓ ซึ่งผู้ร้องอ้างเป็นเหตุสำคัญของการยื่นคำร้องเป็นคดีนี้ ทั้งนายสริพร นาคสุข ก็มีใช้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การที่นายสริพร นาคสุข ลาออกจากบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องที่ ๑ จึงไม่ขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และไม่ขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขแต่อย่างใด กรณีจึงไม่มีมูลที่จะต้องพิจารณาประเด็นอื่นอีกต่อไป

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงเห็นว่าการที่นายสิทธิพร นาคสุข ลาออกจากการเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ลำดับที่ ๘๒ จึงไม่ขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ และไม่ขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นทรงประมุข ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๕ วรรคสาม และให้ยกคำร้อง

นายเจริญ ภัคดีธนากุล

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ